

– виключення будь-якого елемента з комплексу не приводить до розпаду об'єкта, а дає змогу елементам, що залишилися, функціонувати, але з набагато меншою ефективністю.

До комплексу організаційно-педагогічних умов, що забезпечують ефективність професійної підготовки конкурентоспроможних перекладачів, ми включили:

– забезпечення продуктивного характеру організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх перекладачів при вивченні іноземної мови й дисциплін спеціалізації;

– посилення професійної спрямованості викладання гуманітарних і соціально-економічних дисциплін з урахуванням кон'юнктури ринку перекладацьких послуг;

– оптимізація виховного потенціалу освітнього середовища на основі організації соціального партнерства кафедр, що забезпечують спеціальність “Переклад”, із зовнішнім оточенням та роботодавцями.

Механізм виявлення комплексу організаційно-педагогічних умов включав урахування сутності й структури конкурентоспроможності майбутніх перекладачів, специфічних особливостей її становлення й розвитку, результатів констатувального експерименту.

Література

1. Ангеловски Г. Формирование конкурентоспособности студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе : дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Г. Ангеловски. – М., 2001. – 189 с.

2. Андреев В.И. Конкурентология : учебный курс для творческого саморазвития конкурентоспособности / В.И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2006. – 470 с.

3. Байденко В.И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы / В.И. Байденко. – М., 2002. – 180 с.

4. Болонский процесс: нарастающая динамика и разнообразие : документы международных форумов и мнения европейских экспертов / [под ред. В.И. Байденко]. – М., 2002. – 120 с.

5. Найн А.Я. Педагогические инновации и научный эксперимент / А.Я. Найн // Методология педагогики. – М., 1997. – Ч. 1. – Вып. 4. – С. 78–86.

6. Оганесов Р. Содержание и организация процесса подготовки конкурентоспособного специалиста : дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Р. Оганесов. – М., 2006. – 178 с.

7. Новейший философский словарь / [сост. А.А. Грицанов]. – Минск : Изд. В.М. Скакун, 1998. – 780 с.

БЕЦ Ю.І.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Реформування національної системи освіти має бути зорієнтоване на забезпечення умов для вільного розвитку й саморозвитку особистості. Діяльність навчальних закладів повинна організовуватися таким чином, щоб повною мірою сприяти становленню особистості як активного творця власного життя. Серед основних завдань реформування освіти в Україні чільне місце посідає відродження та розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки у вихованні свідомих громадян держави. Таким чином, можна стверджувати, що на перше місце виходить проблема формування у вузах майбутніх громадян, носіїв національної та людської

гідності, патріотизму, порядності, творців матеріальних та духовних цінностей, яким притаманний високий рівень національно-державної свідомості.

Відзначимо, що після проголошення Акта про незалежність питання формування національної свідомості привернули увагу значного кола дослідників. Зокрема, В.Г. Кузь, Ю.Д. Руденко, Б.М. Ступарик, Д.О. Тхоржевський досліджували педагогічні механізми національного виховання; філософські аспекти становлення національної свідомості вивчали В.Ф. Жмир, В.С. Лісовий; М.Й. Боришевський, В.П. Москалець аналізували психологічні передумови виховання та розвитку національної свідомості. Проте праць, які б висвітлювали сутність формування національно-державної свідомості офіцерського складу, немає. На сучасному етапі розвитку наукових досліджень назріла нагальна потреба у встановленні складових компонентів цієї наукової категорії та розробки конкретних механізмів, які б забезпечували розвиток національно-державної свідомості майбутніх офіцерів ще під час навчання у ВВНЗ. Саме ці аспекти виступили основними мотиваційними чинниками для написання статті.

Отже, *мета статті* полягає в тому, щоб на основі наукових розробок фахівців визначити складові національно-державної свідомості та встановити дійсний стан сформованості її у курсантів спеціальності “Переклад” НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. У процесі дослідження ми поставили перед собою такі завдання:

- проаналізувати зміст національної ідеї та її реалізації у ВВНЗ;
- встановити структуру (компоненти, показники та рівні) національно-державної свідомості курсантів;
- дослідити дійсний стан сформованості національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників, що навчаються на спеціальності “Переклад”;
- визначити найбільш перспективні шляхи підвищення рівня національно-державної свідомості курсантів.

Сьогодні провідною ідеєю в Україні виступає національна ідея, яка базується на високих національних і загальнолюдських цінностях, спрямована на інтеграцію всього суспільства. Виходячи з цього, основою навчально-виховного процесу у ВВНЗ має стати українська національна ідея, яка повинна спрямовувати розум, енергію, творчість; забезпечувати вільний національно-культурний розвиток особистості. Саме національна ідея виступає консолідаційним засобом та вимагає вирішення завдань, які тісно пов’язані із формуванням національної свідомості. Вона має бути не просто атрибутом національної свідомості, а поштовхом до практичних справ.

В енциклопедичних виданнях вказано, що національна ідея визначається як духовна першооснова, джерело особистісного розвитку людини; джерело суспільного поступу того чи іншого етносу, його державотворчої енергії; механізм урівноваження та гармонізації життєдіяльності народів, які населяють певний ландшафтно-кліматичний простір і мають спільну історико-політичну долю, орієнтацію на майбутнє. М.І. Пірен наголошує, що національна ідея – “це система поглядів, ідей стосовно комплексу питань, пов’язаних з існуванням і розвитком суспільства, нації, всього народу; це своєрідний національний ідеал” [1, с. 205].

Наш власний педагогічний досвід дає підстави стверджувати, що національна ідея повинна стати ідеологією державного будівництва, і лише тоді вона здатна інтегрувати життя народу. Отже, національна ідея українського поліетнічного суспільства – категорія моральна, духовна і консолідаційна. Саме в цьому напрямі має формуватися свідомість громадян України сьогодні. Особистості, якій притаманне прагнення до самовираження і самореалізації своєї національної сутності, неповторності, властива потреба зайняти гідне місце серед інших національних спільнот та зробити помітний внесок у розвиток людської історії.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з означеного кола питань встановлено, що *національно-державна свідомість* майбутніх офіцерів-прикордонників – це особливе специфічне утворення, яке знаходить своє втілення у національно-патріотичних якостях, національних цінностях, національному характерові, розвинутій національній ідентичності, почутті любові до Батьківщини, самовідданості та готовності поступитися власними потребами на користь своєї країни, самовідданому виконанні військового обов'язку.

Ми вважаємо, що національно-патріотичні якості майбутніх офіцерів-прикордонників мають включати: шанобливе ставлення до національних і державних символів України, до Державного Гімну, Конституції України; формування сукупних уявлень про власну націю, її самобутність; утвердження патріотичних почуттів до рідної землі, свого народу. У цілому формування національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників має сприяти: усвідомленню національної, культурної і мовної єдності українців; формуванню громадянина-патріота.

П.І. Кензьора [2, с. 22–23] переконаний, що розв'язання багатьох проблем у суспільстві залежить від громадянської позиції. У свою чергу, навчально-виховний процес має бути спрямований на всебічний розвиток людини як особистості, громадянина та патріота української держави.

Одне із завдань, які ми поставили перед собою, полягає у становленні дійсного рівня сформованості національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників, тому виникла необхідність проаналізувати загальні підходи науковців щодо структури цього поняття. Наукова категорія “структура” у перекладі із латинської мови означає – “побудова, розташування, порядок”. У філософському словнику під терміном “структура” розуміють сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують збереження його основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах; основна характеристика системи [3, с. 629].

Зазначимо, що серед дослідників не вироблено єдиного підходу, кожен із дослідників має свій підхід до цього питання. Відмінність у визначенні компонентів, критеріїв та показників зумовлюють різні підходи до встановлення конкретного рівня досліджуваної величини. Зазначимо, що сьогодні існує декілька поглядів у цьому напрямі, зокрема, ряд авторів трактують окремі аспекти як компоненти, інші – як критерії.

Отже, науковці М.Й. Боришевський [4] і Д. Тхоржевський [5] виділяють такі компоненти: когнітивний; емоційний, рефлексивний, потенційно-діяльнісний, вольовий. Т.Є. Бондаренко [6] визначила провідними компонентами національної самосвідомості особистості когнітивний, емоційний, морально-оцінний та вольовий. Дещо по-іншому підходить до визначення компонентів національної

самосвідомості В.В. Борисов [7]. Науковець виокремлює такі компоненти: когнітивний (знання про культурні й психологічні особливості свого народу); емоційно-ціннісний (культурні й психологічні потреби, мотиви, інтереси), регулятивний (діяльність поведінка). Нам імпонує підхід У.М. Нетаврової [8], яка вважає, що основним критерієм сформованості національної самосвідомості виступає рівень ідентифікації особистості з українським народом. Г.М. Гуменюк [9] виділяє три компоненти сформованості національної самосвідомості, а саме пізнавальний; почуттєвий; поведінковий.

Зазначимо, що визначення компонентів та чітке обґрунтування їх добору виступає однією із вагомих умов, яка дасть змогу якісно провести наукове дослідження та розв'язати суперечності у системі формування національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників.

Беручи до уваги результати вищенаведених досліджень, ми у визначенні *компонентів* сформованості національно-державної свідомості курсантів виходили з того, що під цим поняттям ми розуміємо ознаки, на основі яких здійснюється оцінка сформованості національно-державної свідомості. Тобто саме виокремлені нами компоненти виступають мірилом оцінювання. У свою чергу, *показники*, на нашу думку, мають враховувати такі параметри, як: чому, в ім'я чого особистість діє, що конкретно здійснює майбутній офіцер-прикордонник і як, якими засобами він користується і за яких умов. Отже, у результаті наукових пошуків виділено такі компоненти: *пізнавальний; ціннісний; поведінковий*. У табл. 1. наведено сукупність показників, які відповідають за формування зазначених компонентів.

Таблиця 1

Компоненти та показники сформованості національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників

Компоненти	Показники
<i>Пізнавальний</i>	– володіння системою теоретичних знань про сутність національно-державної свідомості; – розвинутість національно-патріотичних якостей; – позитивна національна ідентичність
<i>Ціннісний</i>	– сформованість національно-державницьких цінностей; – самовідданість та готовності поступитися власними потребами на користь своєї країни; – розвиток національно-державних почуттів та національного характеру
<i>Поведінковий</i>	– активність та добровільна участь у заходах національно-державницького характеру; – готовність поступитися власними потребами на користь своєї країни; – самовіддане виконання військового обов'язку

На основі компонентів та показників виділено три рівні сформованості національно-державної свідомості: *високий, середній, низький*. Дамо їм характеристику.

Курсант, якому притаманний *високий* рівень сформованості національно-державної свідомості (за пізнавальним показником), володіє ґрунтовною системою теоретичних знань у галузі національно-державної свідомості; йому притаманна висока усвідомленість національно-патріотичних якостей (шанобливе ставлення до національних і державних символів України, до Державного Гімну, Кон-

ституції України; формування системних уявлень про власну націю, її самобутність; притаманні високі патріотичні почуття до рідної землі, народу, української мови), володіє високим рівнем національної ідентичності (позитивна ідентичність зі своєю національною спільнотою, яку характеризують позитивний образ власної національної спільноти та позитивне ставлення до представників інших націй).

Що стосується ціннісного компонента, то курсантові притаманна висока сформованість системи національно-державницьких цінностей (розвинута українська ідея (прагнення до державності та соборності), повага до Конституції та дотримання законів та законодавчих актів; патріотизм та беззаперечна готовність встати на захист інтересів своєї Батьківщини; самостійне вивчення бойових та історичних сторінок історії українського народу; почуття національної гідності; висока повага до державних та національних символів; любов до рідної мови, культури; готовність до ратного подвигу в ім'я розквіту держави; притаманна самовідданість та внутрішня готовність поступитися власними потребами на користь своєї країни; дуже розвинуті національно-державні почуття риси національного характеру (демократичність, волелюбство, толерантність, працелюбство, не конфліктність (асертивна поведінка)).

Що стосується поведінкового компонента, то курсантам із високим рівнем притаманна висока активність, самостійність та добровільна участь у заходах національно-державницького характеру; внутрішня мотивація щодо готовності поступитися власними потребами на користь своєї країни; усвідомлене, самовіддане виконання військового обов'язку без зовнішніх чинників та стимулів.

Майбутній офіцер-прикордонник, якому властивий *середній* рівень сформованості національно-державної свідомості (за пізнавальним показником), володіє знаннями у галузі національно-державницької свідомості, які не є систематизованими; йому притаманна середня усвідомленість національно-патріотичних якостей (шанобливе ставлення до національних і державних символів України, до Державного Гімну, Конституції України; несистематизовані та розрізнені уявлення про власну націю, її самобутність; утвердження патріотичних почуттів до рідної землі, народу, української мови на основі зовнішніх мотивів), він володіє середнім рівнем національної ідентичності (нейтральна ідентичність зі своєю національною спільнотою, яку характеризують нейтральний образ власної національної спільноти та нейтральне ставлення до представників інших націй).

Курсантові із середнім рівнем сформованості національно-державної свідомості стосовно ціннісного компонента притаманний середній рівень сформованості системи національно-державницьких цінностей (українська ідея присутня лише частково, повага до Конституції та дотримання законів та законодавчих актів здійснюється як самостійно, так і на основі зовнішніх чинників; рівень патріотизму та готовності стати на захист інтересів своєї Батьківщини середній; вивчення бойових та історичних сторінок історії українського народу здійснюється як на основі власного бажання, так і за умови контролю ззовні; почуття національної гідності розвинуто середньою мірою; повага до державних та національних символів відносна; особистість поважає рідну мову та культуру, проте не завжди вміє відстояти власну думку стосовно цих питань; готовність до ратного подвигу в ім'я розквіту держави властива як за умови внутрішнього покликання, так і за

умови зовнішніх стимулів); притаманна готовність поступитися власними потребами на користь своєї країни; національно-державні почуття та риси національного характеру розвинуті середньо (притаманна демократичність, волелюбство, терпимість, працелюбство, зазвичай компроміс у конфліктах).

Що стосується поведінкового компонента, то курсантам із середнім рівнем притаманні середня активність та часткова добровільна участь у заходах національно-державницького характеру; внутрішня та зовнішня мотивація щодо готовності поступитися власними потребами на користь своєї країни; належне виконання військового обов'язку, як професійно-необхідного.

Майбутній захисник кордону, якому притаманний *низький* рівень сформованості національно-державної свідомості (за пізнавальним показником), володіє низьким рівнем теоретичних знань у галузі національно-державницької свідомості; йому притаманна низька усвідомленість національно-патріотичних якостей (байдуже ставлення до національних і державних символів України, до Державного Гімну, Конституції України; практично відсутні уявлення про власну націю, її самобутність; притаманні амбівалентні почуття до рідної землі, народу, української мови), він володіє низьким рівнем національної ідентичності (негативна ідентичність зі своєю національною спільнотою, яку характеризує негативний образ власної національної спільноти та негативне ставлення до представників інших націй).

Курсантові із низьким рівнем сформованості національно-державної свідомості стосовно ціннісного компонента притаманний *низький* рівень сформованості системи національно-державницьких цінностей (українська ідея практично відсутня, повага до Конституції та дотримання законів та законодавчих актів здійснюється в переважній більшості лише на основі зовнішніх чинників; рівень патріотизму та готовності встати на захист інтересів своєї Батьківщини реалізується лише тоді, коли збігається із власними інтересами; вивчення бойових й історичних сторінок історії українського народу здійснюється за умови систематичного контролю ззовні; почуття національної гідності розвинуто слабко; повага до державних та національних символів відносна; особистість амбівалентна до рідної мови та культури; готовність до ратного подвигу в ім'я розквіту держави властива за умови зовнішніх матеріальних стимулів); притаманна готовність поступитися власними потребами на користь своєї країни лише за дуже вагомих обставин; національно-державні почуття та риси національного характеру розвинуті слабко (притаманна часткова демократичність, байдужість до волелюбства, часткова терпимість, відносне працелюбство, пристосованість або суперництво у конфліктній взаємодії).

Що стосується поведінкового компонента, то слід відзначити, що курсантам із низьким рівнем притаманні переважно пасивність у тих заходах, які не є обов'язковими, участь у заходах національно-державницького характеру здійснюється на основі наказів командирів; зовнішня мотивація щодо готовності поступитися власними потребами на користь своєї країни; виконання військового обов'язку як реалізація матеріальних потреб.

Зазначимо, що в констатувальному експерименті було задіяно 203 курсанти спеціальності "Переклад" НАДПСУ ім. Б. Хмельницького (60 курсантів першого курсу; 46 – другого; 44 – третього; 53 – четвертого курсів). З метою конкретного ви-

значення рівнів сформованості пізнавального компонента національно-державної свідомості було розроблено комплексне анкетування, яке включало запитання теоретичного та практичного характеру. Для встановлення рівнів ціннісного та поведінкового компонентів було використано ряд тестувань та проєктивних методик; опитування; системні бесіди та інтерв'ю. Результати наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Рівні сформованості національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників (результати констатувального експерименту)

Рівні	Компоненти											
	Пізнавальний				Ціннісний				Поведінковий			
	I курс	II курс	III курс	IV курс	I курс	II курс	III курс	IV курс	I курс	II курс	III курс	IV курс
Високий	5	6	6	12	7	7	6	13	10	7	7	13
Середній	30	26	29	35	32	28	30	35	30	27	30	35
Низький	25	14	9	6	21	11	8	5	20	12	7	5

За невеликим обсягом статті не маємо змоги охарактеризувати та пояснити отримані результати. Зазначимо лише, що із 203 продіагностованих курсантів високий рівень сформованості національно-державної свідомості за пізнавальним показником притаманний лише для 29 респондентів, тоді як переважній більшості (120) притаманний середній рівень; 54 курсантам властивий низький рівень. Практично ідентичні результати ми отримали і стосовно показників ціннісного компонента. Зокрема, 33 майбутнім офіцерам властивий високий рівень сформованості національно-державної свідомості стосовно ціннісного компонента, тоді як 125 опитаних володіють середнім та 45 низьким рівнями. Дещо кращі результати ми отримали відносно показників поведінкового компонента, що зумовлено, насамперед, чітким підпорядкуванням та виконанням наказів та розпоряджень командирів. Отже, 37 курсантів мають високий рівень сформованості національно-державної свідомості відповідно до показників поведінкового компонента; 122 – середній і 44 – низький.

Таким чином: 14,28% майбутніх захисників кордону володіють ґрунтовними знаннями у зазначеній галузі (пізнавальний компонент); 16,26% респондентів мають високий рівень стосовно ціннісного компонента; 18,23% опитаних отримали позитивні результати щодо поведінкового компонента. Отримані під час констатувального експерименту результати засвідчують нагальну необхідність щодо фундаментальної діяльності у напрямі формування компонентів національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників.

З огляду на отримані нами діагностичні дані ми розробили основні шляхи подальшої діяльності у зазначеному напрямі. А саме ми вважаємо, що гідне місце у процесі формування національно-державної свідомості у курсантів Національної академії державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького посідає плекання *лицарської духовності*. Наш народ називав лицарями людей, у яких були сформовані висока духовність, шляхетні якості, моральні чесноти, сила волі і сила духу, мужність і звитяга, милосердя. Такі люди присвячували своє

життя боротьбі за свободу і незалежність рідного народу, побудову самостійної країни. Головна ідея, яку відстоювали прихильники козацько-лицарського способу життя, – це свобода особистості й народу, незалежність рідної землі, що вимагало готовності захищати свою землю від ворожих навал, міцної матеріально-економічної бази та військової могутності. Ми переконані, що чим раніше і глибше пізнаватиме кожен майбутній офіцер скарби лицарської духовності (традиції, звичаї, ідеї, моральні цінності), тим вищий рівень національно-державної свідомості можна сформувати. Отже, творче пізнання історії розвитку українського козацтва, вивчення лицарських традицій виступає одним із провідних напрямів педагогічної науки стосовно професійної підготовки висококваліфікованих офіцерів-прикордонників. При такому підході у курсантів формується історична пам'ять, національна свідомість, гідність і гордість, гуманізм і патріотизм, синівська відданість Батьківщині, сила волі і духу, стійка громадянська позиція.

Вирішення означеного кола питань покладено на: *офіцерів-вихователів; виховний відділ; відділ професійного добору та психологічного забезпечення; Народний дім “Просвіта” товариства української мови імені Тараса Шевченка*. Ці структури впроваджували розроблений нами комплекс психолого-педагогічних тренінгових занять. Зазначимо, що великі можливості для формування у курсантів НАДПСУ ім. Б. Хмельницького якостей патріота закладені в *українознавчих дисциплінах: “Актуальні проблеми історії України”, “Історія кордонів України”, “Українська мова за професійним спрямуванням”*. Ці навчальні дисципліни у центрі формування патріота ставлять поняття “Україна”, глибинне усвідомлення якого виступає мірилом національно-державної свідомості та духовної зрілості. Вважаємо, що вагомим потенціалом у справі підвищення рівня національно-державної свідомості, володіють і такі предмети, як: *“Практичний курс другої іноземної мови”; “Лінгвоукраїнознавство”*. Відзначимо, що навчальний матеріал підбирається з урахуванням національних традицій українського та народів, мови яких вивчаються і має порівняльний характер. Такий підхід дає позитивні результати у процесі підвищення рівня національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників.

Висновки. У результаті аналізу науково-педагогічної літератури досліджено роль національної ідеї як духовної першооснови та джерела особистісного розвитку людини, а також стимулу суспільного поступу. На основі наукових досліджень виокремлено основні компоненти національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників (пізнавальний; ціннісний; поведінковий) та охарактеризовано відповідні показники. Досліджено сутність трьох рівнів (високий, середній, низький) сформованості національно-державної свідомості курсантів на основі визначених компонентів.

За результатами констатувального експерименту встановлено, що для переважної більшості респондентів притаманний низький та середній рівень сформованості національно-державної свідомості. Менше ніж у ¼ респондентів встановлено наявність високого рівня національно-державної свідомості за усіма трьома компонентами. Такий стан речей потребує посиленої діяльності у зазначеному напрямі. Визначено основні шляхи, які сприятимуть підвищенню компетентності курсантів у зазначеному напрямі.

Отже, у процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників належна роль має приділятися формуванню національно-державної свідомості, що в цілому сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності фахівців із вищою військовою освітою. Подальші наші дослідження будуть спрямовані у площину визначення реальних перспектив щодо покращення процесу формування зазначеної категорії, а також будуть висвітлені результати формувального експерименту з формування національно-державної свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників.

Література

1. Пірен М.І. Конфліктологія : підручник / М.І. Пірен. – К. : МАУП, 2003. – 360 с.
2. Кендзьор П.І. Інноваційні форми організації громадянського виховання старшокласників у позакласній роботі : дис. ... канд... пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія виховання” / Петро Іванович Кендзьор. – К., 2004. – 215 с.
3. Философский энциклопедический словарь. – М. : Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с.
4. Боришевський М.Й. Виховання національної самосвідомості молоді – актуальна проблема педагогічної науки / М.Й. Боришевський // Теоретико-методологічні засади ідей народної і наукової педагогіки у вихованні дітей та молоді / [за заг. ред. дійсн. чл. АПН України, проф. В.І. Кононенко та чл.-кор. АПН України, проф. Р.П. Сеульського]. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 22–27.
5. Теоретичні засади виховання національної самосвідомості / [за ред. Д.О. Тхоржевського]. – К. : ІЗМН, 1998. – 150 с.
6. Бондаренко Т.Є. Формування національної самосвідомості старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі краєзнавчої роботи / Т.Є. Бондаренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 2007. – № 4. – С. 47–52.
7. Борисов В.В. Теоретико-методологічні основи формування національної самосвідомості : монографія / В.В. Борисов. – Краматорськ, 2003. – 518 с.
8. Нетаврована У.М. Формування національної самосвідомості учнів у процесі вивчення біографії письменника в старших класах : автореферат дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / У.М. Нетаврована. – К., 1994. – 23 с.
9. Гуменюк Г.М. Формування національної самосвідомості в учнів середнього шкільного віку засобами туристсько-краєзнавчої роботи : дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Г.М. Гуменюк ; Прикарпатський університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2000. – 210 с.

БЄЛЯК О.М.

РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ- ФІЛОЛОГА” В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

В умовах нової освітньої парадигми підготовка вчителів нового типу стає найважливішою умовою відродження всієї вітчизняної культури, її інтеграції в загальнолюдське та європейське співтовариство. Соціальна ситуація, що склалась, якісно по-новому порушує проблему підготовки педагогічних кадрів, вимагає наукового переосмислення цінностей системи, формування професійно значущих якостей, актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання у вищому закладі освіти.